

դիւթողութեամբ: Եւ կը բաղձամ «Դ»ն փոխելով
 «Թ»ի կարգաւ Թիւրութեամբ = μετὰ γοη-
 τείας. — «Զի աւեր նա, բազմաց ի ձէնջ
 են ընտանիք առ մեզ եւ եղբարք»,
 διὰ τὸ πλείονων μὲν γονεὺς ὦν δὲ ἀδελφούς
 ἔχειν = զի բազմաց զծնողն ունել ընդ իւրեւ
 եւ զայլոց եղբարս: — Է. 24. «Փոխանակ
 իւր զբազումս արձակելոյն», փխ. զնոսա
 անփնաս արձակել = ἀποκαταστήσειν τούτους
 ἀπ' ἡμῶν. — Է. 26. Անտեսելով Շի կիտա-
 դութիւնը կը կարգամ. «Նա իրրեւ եւ անկաւ
 յամուր անդր կշիռ ի բնի, ի շոնջանան վերայ
 ած կոտորեաց», սկզբնագրին մէջ երկու բերդի
 վրայ է խօսքը. եկն ի վերայ կանոնի (ἐπὶ τὸ
 Καρνίον, զոր հ. 21 կը Թարգմանէր «յամուր
 անդր կանոնաց»,) եւ Ատարգատեան (Ἀταργα-
 τεῖον): Ի՞նչպէս մեկնելու է աւանդուած տարո-
 ւինակ ձեւերն շայերէնի մէջ: Բազմաթիւ
 համեմատ՝ հայ Թարգմանիչն ուղած է Ատար-
 գատէս դիցուհւոյն «կրկնելիւր», = Καρνίον
 նկարագիրն արտայայտել: Բայց չեմ գիտեր,
 հայերէն երկու բառերէն որուն մէջ «կրկնելի-
 լիւր», իմաստը կը գտնէ: Ըստ իս «կշիռ ի բնի»,
 իրր եղծուած առանց դժուարութեանց կարելի
 է վերածել նախնական ձեւին՝ «կանոնի», Իսկ
 գալով «շոնջանան», որով չայր անշուշտ
 տանջանքի բոլորածեւ մեքենայ մը կ'երեւայէ —
 վասն զի ի շոնջանան վերայ ած կոտորեաց —
 ուրիշ հնարք չկայ, բայց եթէ Տաշեանի հետ
 ընդունիլ, որ Ἀταργάτις անունը յունարէն
 բառի մը հետ շփոթած է (Պոմ. Գասական հայ
 լեզուի, Վիեննա 1920, էջ 105): — Է. 29.
 «Ի քաղաք մի Սիւթացոց, ասոր վրայ կ'աւել-
 ցնէ Թարգմանիչը՝ որք զանձինս իւրեանց
 երախտաւորս համարէին առ ազգն
 Հրէից», — Է. 31. «Նոքա, իբրեւ խաղա-
 ղութեան պատահար ի Մակարայեցոց
 գնդէ անտի աջողեցաւ, ձայն բարձեալ ի
 գունդ անդր՝ յայսմ հետէ յառաջ առաւել
 եւս յազգս նոցա հնազանդութիւն պա-
 հելոյ», εὐχαριστήσαντες αὐτοὺς καὶ προσχα-
 λέσαντες, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ γένος
 εὐμενεῖς εἶναι = շնորհ ունէին եւ խրախոյս
 տային յայնմ հետէ եւս բարեկամ առ ազգն
 լինել: — Է. 33. «Երիւք բիւրուք վահա-
 նաւոր զօրո», ինչպէս հ. 23, մինչդեռ սկզբնա-
 գիրը «Երիւք հաղարօք», կ'ըսէ. բաց աստի Թէ
 հոս Թէ Թ. 2 «վահանաւոր զօրք» կը համա-
 պատասխանէ հետեւակ զօրու = πεζῶν. —
 Է. 34. «Իբրեւ յայսկոյս յայնկոյս միմեանց

ընդդէմ ճակատեցան, դէպ եղեւ սակաւուց
 յերբայեցոց գնդէ անտի անկանել ի մէջ
 երկուց ճակատուցն», καὶ παραταξομένων
 συνέβη πείσσειν ὀλίγους τῶν Ἰουδαίων =
 իրրեւ ընդդէմ միմեանց ճակատեցան, դէպ եղեւ
 սակաւուց ոմանց անկանել ի Հրէից անտի: —
 Է. 35. «Այր հօր սպառազէն պատերազ-
 մող յարձակեալ գայր ի վերայ Գէոր-
 գեայ», ἔφιππος ἀνὴρ καὶ παρτερὸς εἶχετο τοῦ
 Γοργίου = հեծեալ ոմն եւ այր հօր կալեալ
 ունէր զԳ. — Ապա դուրս կը Թողու չայր.
 καὶ λαβόμενος τῆς χλαμύδος ἦγεν αὐτὸν
 εὐρώστως = եւ բուռն հարեալ զվերարկուէն
 ձգէր զնա արութեամբ: — «Եւ այն ինչ
 կամէր զանօրէն ձերբակալ կալեալ կապեալ
 առաջի Մակարայեցոց գնդին պա-
 տարաք մատուցանել», βουλόμενος τὸν
 κατάρτατον λαβεῖν ζωγρίαν = կամէր կենդանոյն
 զանօրէնն առնել ձերբակալ: — «Եւ անտի
 վառեալ մի ի Թրակաց գնդէ անտի զուս
 հարկանէր, ի վայր քարշէր եւ զԳոր-
 գին ի ձեռաց նորա Թափէր, τῶν ἰππέων
 θραχὼν τινὸς ἐπενεχθέντος αὐτῷ καὶ τὸν
 ὄμον χαθέλοντος = եւ յարձակեալ ուրումն
 ի հեծելոց Թրակացոցն եւ հատեալ զուս ի
 բաց: — «Մաղապուր ճողող բաւ յա-
 մուր Միմարեան (Ζ1՝ Միմարեան, bh՝ Մարէն, ձ՝
 մերկօրէն) փախստեայ անկանէր, փխ. փախստեայ
 անկանէր Գորգիսա ի Մարիսա: Հայ ձեռագիր-
 ներու ներկայացուցած ձեւերը՝ վերադարձ-
 Թիւններ են «Մարիսա, ձեւին: — Է. 36.
 «Եւ բազում կոտորածք ի միջի լինէին», փխ.
 եւ խոնջեալ վաստակէին: Հայր καταχόπων
 (խոնջիլ) կարդացած է καταχόπτων (= կոտո-
 րել): — Է. 37. «ձեռն ի գործ առնէին
 եւ ի նմին ժամանակի...», փխ. խուժէր
 յեղակարծումն ի վերայ = ἐνσεύσας ἀπροσδο-
 χήτως. — Է. 38. Սորոմ՝ գրչասխալ, փխ. Ողո-
 լամ (Գուրեան 251): — Է. 40. «Եւ իբրեւ
 հասանէին ի ճակատուն տեղի, գտանէին
 զիւրեանց եղբարց դիակունսն, եւ ի
 ներքոյ հանդերձից նոցա յուռութեանս եւ
 բժժանս յամ կոոց ուսընդանութ ու-
 նէին + ուստի մանաւանդ գարշէին
 օրէնքն», εὐρον δὲ ἐκάστου τῶν τεθνηκότων ὑπὸ
 τοὺς χιτῶνας ἱερῶματα τῶν ἀπὸ Ἰαμύνεας
 εἰδῶλων = գտանէին առ միոյ միոյ յանկելոցն
 ի ներքոյ հանդերձից բժժանս Թամեայն կոոց՝
 Թամ = Թամեայն շատ զիւրաւ կը վերածուի
 սկզբնական հարազատ ձեւին՝ Թամեայն (տեք

Ը, 23 պատերազմական նշանաբանի վրայ է
խօսքը եւ հայերէն «նշան», այս իմաստն ալ կու
տայ (Դատ. ԺԲ, 6. — Դուրեան, էջ 250),
սակայն մեր թարգմանիչը տեղիքը լաւ չհասկ
նալով նիւթական առումով գործածած է զայն.
նշան բաշխմամ կը նշանակէ զինանշան, դրօշ
եւն բաժնել: — «Կոտորէր զգիշեր ապա հ
գոն ապանսն», փխ. «արս», = *ἀνδράς*: —
«Փղապետուն հանդերձ անդէն սպանանէր»,
փխ. հանդերձ պահակուն... = *σὺν τῷ κατ'
οἰκίαν ὄχλῳ*: — Ապա կ'աւելցնէ Հայր. «Եւ
այնպէս զգոն ապահոս տապաստ ար
կեալ այսրէն դիմէր», — Հ. 17. Հե
ղինակը կ'ըսէ պարզապէս. այս լինէր մինչ
դեռ օրն երեւէր = *ὑποφαινούσης δὲ ἡδὴ
τῆς ἡμέρας τοῦτ' ἐγεγόνει*. Իսկ Հայր. «Եւ
ամենեքին լքեալք եւ լուծեալք
եւ սպառեալք եւ տարակուսեալք՝
յայն առաւօտն հասանէին», — Հ. 18.
«Քաջարտութեան + քաջութեան զե
րայեցոց զնդին», = *εὐτολμίας*: —
«Խնջօք միւսանգամ փորձ փորձէր + ի կորէս
եւանէր», արամադրութեանս տակ եղող
ձեռագիրները՝ այս անհասկանալի «կորէս»,
ընթերցուածն ունին. ՀԲ I, 1119 կը դիտէ, որ
ընտրեւադոյն ձեռագիրներ — զորոնք
Հի. քով չենք գտնել — կը կարգան «ի կոր
եւս», որուն համեմատ ուրեմն՝ «Թագաւորին
այս փորձը «խայտառակ», արդիւնք ունեցաւ,
կ'ըսէ հայ թարգմանիչը, կանխելով Հ. 19.
«յարձակեալ մարտուցեալ ի պարտութիւն
մատնէր», քիչ մը ալլազգ է հեղինակին հաղոր
դած դէպքը. *προσῆγεν καὶ ἐτροποῦτο, προσέ
χρουν, ἡλοστονονῶτο* = զիմէր ի վերայ՝ եւ
յետս ընկրկէր, վերստին յարձակէր, եւ ի պար
տութիւն մատնէր: — Հ. 20. «նեւ եւ զէն
եւ համբարս ընդ աներեւոյթ կող
մանս ի ներքս մատուցանէր», փխ. «որ
ինչ պիտոյն էր առաքէր», = *τὰ δέοντα ἔπεμψε*: —
Հ. 21. «քննեցաւ, խնդրեցաւ, գտաւ, պատ
ժեցաւ. ի սուր սպառեցաւ», փխ. «խըն
դրեցաւ, ի բուն անկաւ եւ եղաւ ի բանտի»
= *ἀνεζητήθη δὲ καὶ κατελήφθη καὶ κατε
χλείσθη*: — Հ. 22. «Եւ յերկոցունց կող
մանց ի պարտութիւն մատնէր: — Հ. 23.
«Մոլեգին գնացքն փրկաբայ, զի բռնու
թեամբ տիրաբար ի վերայ իրացն արքունի
հասեալ շրջէր յաշխարհին», *ἀπονέ
νοῦσθαι τὸν Φ. ἐν Ἀντιοχείᾳ τὸν ἀπολελειμένον
ἐπὶ τῶν πραγμάτων* = եթէ ապստամբաւ

իցէ յԱնտիոքացոց քաղաքին փրկա
պոս՝ կարգեալն ի վերայ իրաց արքունի: —
«Ի (ընթերցու է ըստ Բի) գութ (Բ՝ եւ) սէր
քաղցրութեան (աւելցնելու է՝ ցոցա
նէր), մարդասէր լինէր ընդ ամենայն տե
ղիս նոցա», փխ. «մարդասէր լինէր ընդ տեղին
(= տաճարն) = *τὸν τόπον ἐφιλανθρωπῶπῃσε*: —
Հ. 24. «Փառաւորեաց զՄակարէ, եւ
ճոխագոյն (ս) եւս կացոյց զնա ի վե
րայ նոցա քան զառաջինն», փխ. «ըն
կալաւ զՄ. = *τὸν Μ. ἀπεδέξατο*: — Սոյն հա
մարիս մէջ բորբոքին եղծ. ւած է *Πτολεμαῖδος*
(Հ. 25՝ պտղոմայիս) անունը. Դովթա, Բ՝ Եդոմ: —
Հ. 24. «ԶՀեգեմոնիդէս», Դուրեան կը բաղձայ
(էջ 251) սրբագրել «առաջնորդ», սակայն
Հայ թարգմանիչն հոս սխալ մը վերագրել կա
րելի չէ, քանի որ *ἡγεμονίδην* յատուկ ա
նուն է: ՀԲ. Բ. 79 դիտել կու տայ, որ յուն.
ἡγεμων ի սեռականը կ'ըլլայ *ἡγεμονίδης*. Հե
տեւարար Հայր *ἡγεμονίδην* հայցական ձեւէն
սխալմամբ կերտած է ուղղ. Հեգեմոնիդէս եւ
հայց. կանոնաւոր՝ Հեգեմոնիդէս: Կարելի է նաեւ
որ Հայր առանց ուղղական ձեւին վրայ մտածելու
նոյնութեամբ փոխ առած ըլլայ յուն. հայցական
ձեւը, ինչ որ եղական չէ հայ մատենագրու
թեան մէջ: Սակայն այս վարկածները անհիմ
նն, վասն զի ՀԲ. կը սխալի: Յուն. *ἡγεμων* ի
(առաջնորդ) սեռ. ը՝ կ'ըլլայ *ἡγε-ωνος*. այս *ἡγεμον*
արմատի վրայ -ւոյց յատուկ անուններու ա
ծանցն աւելցնելով կազմուած է *ἡγεμονίδης*
յատուկ անունը, զոր Հայր ուղեղ տառադար
ձած է Հեգեմոնիդէս, առանց յուն. հորիմբը
չի թելու կամ փոխ առնու: — Հ. 25. «Ոչ
հանդարտէին, այլ ի նմին խռովութեան
կային, զի անդրէն լուծցէ զհաշտութիւն
հաւանութեանն», փխ. «սրտմտ լինէին
ընդ որոշմունսն, զորս կամէին թէ լուծցին
= *ἐδείναζον γὰρ ὑπὲρ ὧν ἡθέλησαν ἀθετεῖν τὰς
διαστάσεις*: — Հ. 26. «Մատեաւ իւրին
Լիւսիա, եկաց առաջի», *προσῆλθεν ἐπὶ τὸ βῆμα
λ.* = մատեաւ ի բնիմ Լիւսիա: «Իմաստաբար՝
հաճեաց զմիտսն, մեղմացոյց», *ἀπολογήσατο ἐν
δεχομένῳ, συνέπεισε, κατεπράυνεν, εὐμενέας
ἐποιήσεν* = ջատագով մտանէր որչափ ինչ
հնարն էր, հաւանեցոյց, հաճեաց զմիտսն, մեղ
մացոյց:

(Հարաւադրել:)

Հ. Ս. ԿՈՐԵԱՆ

